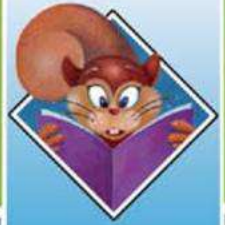

سِقْوَرَه

هژمار (١٠١)
چريا نووی ٢٠٠٧
بها (٥٠٠) دینارن

سوپاسی بۆ وهزارهتا رهوشهنبیری یا حکومهتا ههریما
کوردستانی ژ بۆ هاریکاریا وان د چاپکرنا کۆقارا سقوره دا

داهین بههزاد

محمد عزهت

دهزگهه ئانی یی روشنبیری و راگه یاندنی

خودانی ئیمتباری
فاضل عمر صالح

سه رنقیسکار
سه لام بالایی

mail: balayi.selam@yahoo.com

تێلهفونا سه رنقیسکاری: ٧٦٠٤٠٢٠

موبایل: ٤٥٩٤٤٦٢

سکر تیرا نقیسینی
په روین عبدالعزیز

پیندا چوونا زمانی
مه سعود خالد گولی

ده رهینانا هونهری

ستار علی
محمد ملا حمدی

mehemed_sersinki@hotmail.com

نیگار کیش

ئه حمه د بیری

mail: ehmedbiri@yahoo.com

تێلهفونا رنقه بهرین: ٧٢٤٠١٩٢

www.eduhok.net/sivore

e_mail: sivore@eduhok.net

به لاکه ری ئیکانه

نقیسنگه ها نزار

تلفنستا با زیر فوندا بههزاد

موبایل: ٥٥٠٠٠٢٥

mail: doskita@yahoo.com

NIZAR

ئا: مەسعود خالە گولە

چەرا زاراۋى (چەرخى زېرىن) پەيدا بوو؟

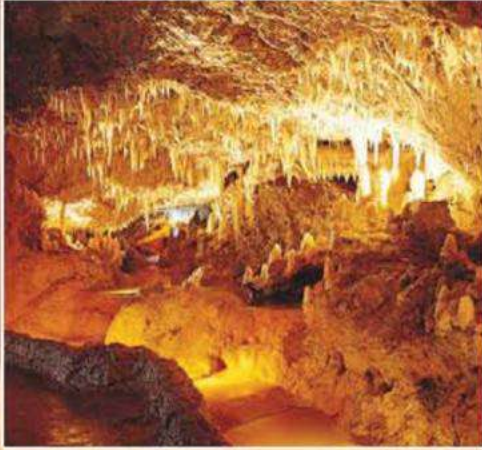
ل ھەر چەرخەكى ژ چەرخان، شارستانىيەتەك ژ شارستانىيەتان دگەھتە لوتكا پېشكەفتنى، و ئەو دەم يان چەرخ ب (زېرىنى) ناف ژى دەھىتە برن. ھەگەر ئەم بەرپەرىن كەفتنىن مېژوۋى قەلپ بدەين، دى نافى گەلەك شارستانىيەتان بينين، وەكى: (سومەرى، ئەكەدى، بابلى، مەصرىين كەفن، گرىكى و....ھتد). ل چەرخى زېرىنى ب دروستى بۆ ھەفتى و ئىك سالين نىقبەرا (۵۰۰ ھەتا ۴۲۹)ى بەرى زايىنى دەھىتە گۆتن و ئەف چەرخە لسەر نافى (يونانىان) ھاتىە تۆماركرن.

د قى ماۋەدى دا (يونانى) ژ ھەمى ئاليان قە ھند پېش كەفتن، كو بەرى ھىنگى و د مېژوۋى دا ھىچ مللەتەك نەگەھشتبوو وى ئاستى. بۆ نموونە جوانترين ئافاھىين جىھانى ل يونانى ھاتنە چىكرن، كەسايەتىين كاريگەر و گرنكىن جىھانى، مينا پەيكەرتاشى مەزن (مىدياس) و مامۇستايى مەزن (سوقرات) ل قى دەمى و ھەر ل قى ۋەلاتى ديار بوون، و نافدارترين پەرتووكىن شانۋى د مېژوۋى دا ل قى سەردەمى ھاتنە نقىسين و بەلافكرن و ھەر ل فان (۷۱) سالان پتر ژ ھەر دەمەكى دى گرنكى ب بابەتىن (ھونەرى، ھزرى و رەوشەنبىرى) ھاتە دان. لەو ئەف سەردەمە ب (چەرخى زېرىنى يونانى) ھاتە نافكرن. و چونكى ئەف پېشكەفتنە بۆ ھەمى جىھانى و جىھانىان بوو ھىقىنى پېشكەچوونى و ھەمى ۋەلاتان چاف ل وان و ۋەرا و وان كر، لەو ئەف چەرخە ب (چەرخى زېرىن) بۆ ھەمى جىھانى ھاتە نياسين.

شكەفتە و پىيان

شكەفتە

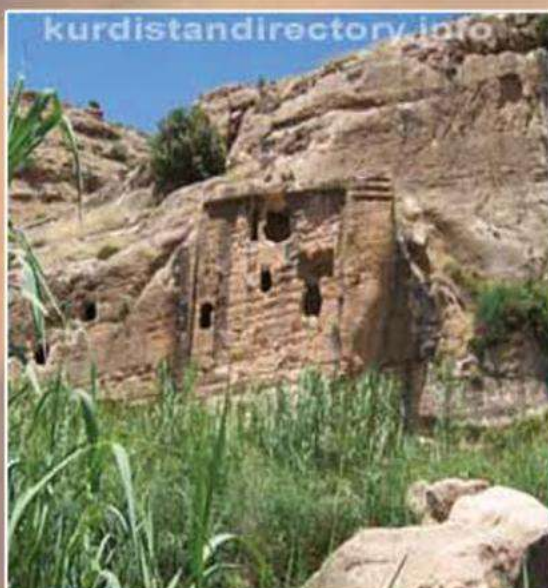
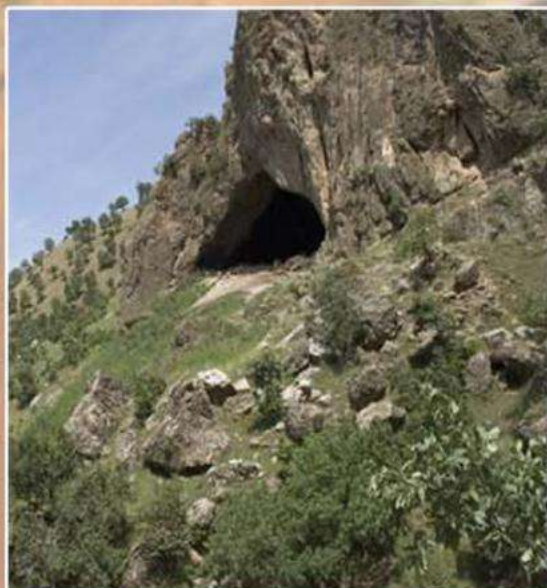
شكەفتە، كون يان كەلشتىن ئەردىنە. شكەفتىن گەلەك مەزن ل چىيىن كالكەر (كەڧرىن كلسى) چىدىن. گەلەك ژ ڧان جۆرە چىيان يىن ل جىهانى ھەين، كو ئەو ژى بەرى مليونەھا سالانە ژ ئسكىت و كەلواشى گىانەو ھەرىن ئاڧى يىن چىبوووين. ئەڧ كون و كەلشتىن چىا، لژىر كارىگەريا ئاڧا بارانا يىن چىبوووين، كو ب مليونان سالان لى بارىنە و رىيا خوھ تى ڧەكرىنە. ھەروەسا ھندەك شكەفت ل دەمى پەڧىنا ڧولكانان چىبوووينە و ھندەك ژى مروڧان ب دەست چىكرىنە.

* درێژترین شکهفت ل جیهانی کێژکه؟

شکهفتا هه‌ری درێژا جیهانی یا ل وه‌لاتی ئەم‌ریکا، کو درێژیا وی دگه‌هته (٥٦٠) کیلومی‌تران. ل وه‌لاتی مه‌ ژێ گه‌له‌ك شکهفتین نافدار یین هه‌ین، وه‌کی شکهفتا شانهدهر کو پاشمایێ کهنترین مرو‌ف (نیاندرتال) تیقه‌ هاتینه دیتن. هه‌روه‌سا شکهفتین (خنس، هزارمێرد، که‌ره‌فتو، هه‌سه‌نکیف، هه‌سوون و...هتد).

بیابان

ئهو ده‌قه‌را کو د سالی دا ژ (٢٥) سانتی می‌تران کی‌متر باران لی ببارت، دبێژنی (بیابان)، کو (٣٠%) ئا‌خا جیهانی بیابان یان نیف بیابانه. بارانا بیابانان نه‌ وه‌کی بارانا جهین دیه، هنده‌ک جارن لی نابارت و هنده‌ک جارن ژێ وه‌سا لی دبارت کو ببیته ئه‌گه‌ری لافاو و له‌هیان.

هنده‌ک بیابان یین هه‌ین کو ئاف و شینکاتی یان داروبار یین لی هه‌ین، ئەم دبێژینه فان جو‌ره‌ ده‌قه‌ران (ده‌شت).

ناقێ مه‌زنترین بیابانا جیهانی (صحرا)یه. ئەف بیابانه سی‌کا (١:٣) پارزه‌فیا ئەفریقا یا فه‌گرتی و ژ رو‌ژه‌لات تا رو‌ژئا‌فا (٥١٥٠) کیلومی‌تره، ئانکو رووبه‌ری وی نیژیکی (٩) نه‌ه ملیون کیلومی‌ترین دوجارکینه.

ديسان (٥٠%) ژ پارزه‌فیا ئوسترالیا ژێ بیابانه، کو (٣.٣) ملیون کیلومی‌ترین دوجارکینه و (٢.٥) ملیون کیلومی‌ترین دوجارکی ژ نیف گزیرتا عه‌ره‌بی ژێ بیابانه.

ل جیهانی ده‌قه‌را ژ هه‌میان زوهاتر، بیابانا با‌ژیری (ئاریکا)یه ل وه‌لاتی (شیلی). ل وی‌ری د ساله‌کی دا ب تنی (٠.٧٦) میلیمی‌تر باران دبارت.

سەفین و توتى

و: زيان عبدولھاميد

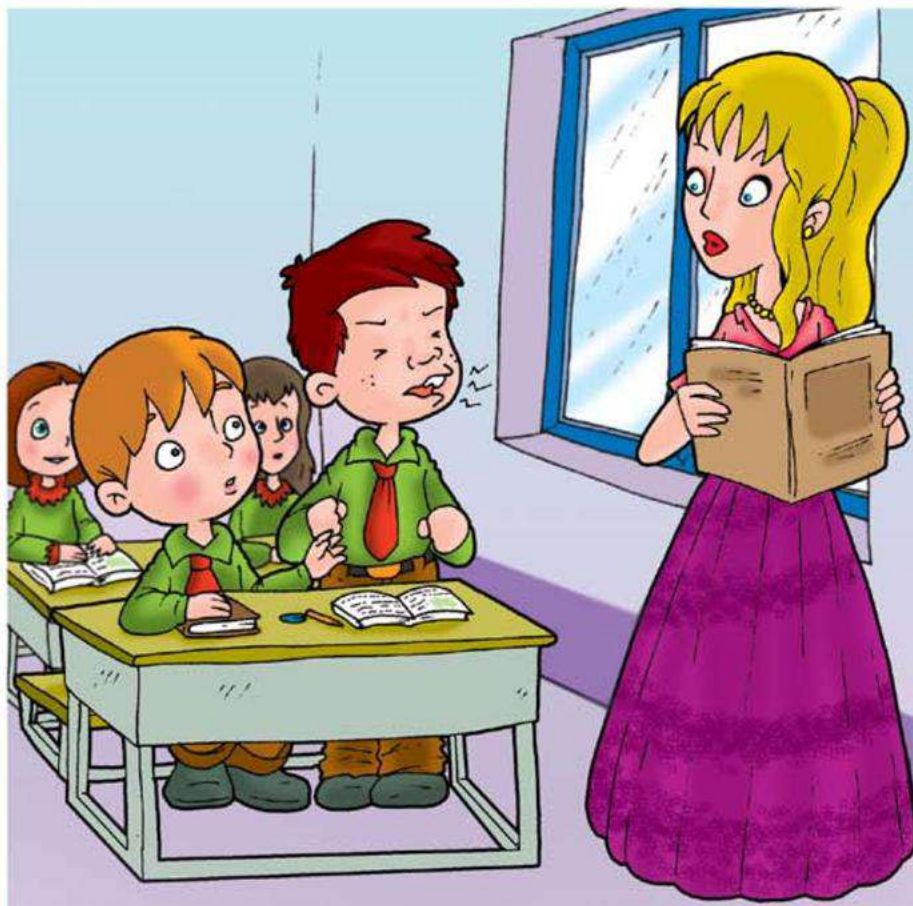
كۆرەك ھەبوو، ئاقى ۋى (سەفین) بوو. سەفین بۇ بالىدا گەلەكى دلوۋان بوو. رۆژەكى ئەو د ئاق دارستانى دا دەھات و دچوو، بەرى خود دايى بالىدەكى ل نىزىك دارى. ۋى چ بالىدە ۋەكى فى بالىدە نەدیتىبوون. ئەو يا سۆر و شىن و زىرپىن بوو ئەو زى (توتى) بوو. بالىدە نەدشيا بېرھىت؛ چونكە ھىدەك مروفان گوللە لى دابوون. سەفینى بالىدە ھەلگرت و بېرە مال و ئاق و خوارن دانى. پىشتى چەند رۆژەكا بالىدە گۆتى؛ ئەز دى قىچا چەم.

سەفینى گۆتى؛ ما تو دشى باخقى؟!
بالىدە گۆت: بەلى ئەز دشىم باخقىم، ئەز (توتى)مە. ئەز دشىم ب ئنگلىزى باخقىم، ئەز بەرىا توتىامە. تو گەلەك
يى دلوۋان بووى بۇ من.
- تو دى ب ئنگلىزى ناخقى؟
+ دگەل من ۋەرە دارستانى، ئەز دى بۇ تە ب ئنگلىزى ناخقىم.

***

پاشى بالىدە ل سەر دەستى سەفینى
روىنشتە خوارى و بەرھە دارستانى قە
چوون. بالىدە گۆت: روپنە خوارى ل دەھ
قى دارى و ھەرە تو دى نقى.
پىشتى دەمەكى كىم ۋى چاڧىن خوە قەگرن،
بالىدە يا چووى.
سەفینى دىت كو دشىت جوان ب ئنگلىزى
باخقىت.
ئەو زقرىقە مالا خوە و بابى ۋى گۆت:
سەفین تو جوان يى ب ئنگلىزى دناخقى،
كى تو قىر كرىه؟
سەفینى گۆت: من بالىدەك د ئاق دارستانى

دا دیت، زهلامه کی گولله
هاڤیتبوونی، نه ز یی دلوقان
بووم بۆ بالندهی، وی ژی د
خه و دا نه ز فییری ناخفتنا
ئینگلیزیی کرم.

سهفین چوو فوتابخانی و
ماموستایی گۆت: سهفین تو
جوان یی ب ئینگلیزی
دناخفی، من دڤیت هه می
فوتابی وهکی ته باخفن.

سهفینی برابهک هه بوو، ناڤی
وی (مهتین) بوو، مهتین
کورەکی خراب بوو، مهتینی
گۆت: من دڤیت وهکی
سهفینی فییری ئینگلیزیی
ببم، و بریار دا وی بالندهی ب
دهست خو بیخیت. لهو
مهتینی چهک هه لگرت و
به رهڤ دارستانی فه چوو.

پاشی وی بالندهکی سۆر و شین و زیڕین ل سه ر دارهکی دیت، و وی گولله هاڤیتنه بالندهی، بالنده کهفته خواری.
دهمی چوو به هندافنی، بالندهی پرسیار ژی کر:

- تو برایی سهفینی؟

- وی گۆت: بهلی، نه ز مهتینم.

- توتیی گۆتی: ته چ دڤیت؟

- مهتینی گۆت: من دڤیت نه ز وهکی ته باخفم و تو من ژی فییری ئینگلیزیی بکهی.

توتیی گۆت: روینه خواری ل دهڤه فی داری و تو دی نفی و نه ز وهکی خوه دی ناخفتنی نیشا ته دم.

پاشی مهتین ل نک داری روینشت داکو بنڤیت. دهمی وی چاڤین خوه فه کرین دیت کو بالنده یی چوو. مهتین
ژی فه گه ریا مال.

سهفین و مهتین چوونه فوتابخانی، ماموستایی گۆت: مهتین نه ری تو دشیی وهکی برایی خوه ب ئینگلیزی باخفی؟
مهتینی گۆت: بهلی نه ز دشیم.

ماموستایی گۆت: نه ز دی گوھی خوه ده مه ناخفتنا ته.

مهتینی دهست ب ناخفتنی کر و وهکی بالندهکی ترسای ب تنی وی قه رهبالغ و فیژ فیژ دکر. نه و نه تنی ئینگلیزی
نه بوو، به لکو نه و دهنگهکی گه لهک نه خووش بوو.

- بالندهی نه گۆت بوو مهتینی نه ز دی ته فییری ناخفتنا ئینگلیزیی کهم، به لکو وی گۆت بووی، نه ز وهکی خوه دی
ناخفتنی نیشا ته دم؛ چونکی مهتین کورهکی خراب بوو.

- پاشی هه می فوتابیین پۆلی چوونه ناڤ دارستانی، داکو بالندهی ببینن، ئی وان نه دیت؛ چونکی نه و ژ دارستانی
چوو بوو.

بهراز

ژیانا بهرازی که هی

زنار گهرماقی

Copyright (C) 1996 Thomas Baker

* بهرازی نیئر نیژیکی (۲۵) سالان دژیت، لی یا می د ناقبهرا (۲۰ - ۲۵) سالان دژیت.

* بهرازا می سالی جارهکی تیشکا دئینیت.

* ههر ژ روژا بهراز دهیته سهر دنیایی، ماکا وی شیری ددهتی و ههتا ژیی وی دگههته دو ههیفان،

و پشتی فی ته مهنی ئیدی خوارنا وی ژی دبیته نان و برنج و گهلهک حهز ژ گوشتی ژی دکهت.

* بهرازی چوار ددان بیین ههین، دو ل سهری و دو ل خواری.

* کوریا بهرازی (۶ - ۷) سه نتمیتران دریژه.

* پیین وی (سم) بیین پیقه وهکی سمین جیلا.

* نفستا بهرازی ب شهفه، و پتیریا جارا بهراز د ناف تهقنی دا دژیت و خو دناقدا دگه فیژیت.

* بههرا پتیریا بهرازا ل نه مریکا دژین، و ل کوردستانی ژی مشه بهراز بیین ههین.

* بهراز گهلهک حهز ژ ههتافی دکهن.

چوونا فیڤرگهه

کهمال یاسین ریڤکانی

دی مه فیڤر کهت ماموستا

هندهک پیتان دگهل رستا

***

نهم دی گههین زور پلا

هر زانینه خوینا دلا

***

سال بو سال دی چینه پیش

ناق مه کوردا نهما ئیش.

دهرگههین فیڤرگهها شهکهن

مه فوتابیا زوی خرڤه کهن

***

سالا نوی ل مه پیروزه

زانین بو مه چهک و دوزه

***

کتابخانه
موسسه

جورین و ورزشی

بهره‌فکر: بابی هاسی

بهریکانا کهله‌کین (کانوی کایاک)

بهریکانا کهله‌کین (کانوی کایاک) و ورزشه‌کا هه‌فچه‌رخه و نوو په‌یدا بوویه، بۆ ئیکه‌م جار ژێ کهله‌کین کانوی ل وهلاتی هندوکین سۆر هاتینه دیتن و پاشی که‌نه‌دیان و ل ژیر نافێ کانویا که‌نه‌دی کو کهله‌که‌کا سڤکه و دشیاندایه بهیته هلگرتن و دارین پی دهینه پالدان د کورتن. هه‌روسا کهله‌کین کایاک ژێ د کهفن دا ل وهلاتی نه‌سکیمو و دانیمارک هایتنه دیتن و ژبو کارین ماسیگری د رووباران دا دهاتنه بکارینان، کو نه جورێ کهله‌کا یی دریز و ته‌نگه و ژ چه‌رمی گۆلکی ده‌ریایی چیدکرن، ل فیکافی نه‌ف جورێ کهله‌کان ژ که‌ره‌ستی کتانی دهینه چیکرن و تنی جهی که‌سه‌کی هه‌تا دو که‌سان تیدا هه‌یه و ب داران دهینه پالدان. پستی هندوکین نه‌مریکا کهله‌کا کانوی ل به‌ر لیفین رووبارین که‌نه‌دا بکار دینان. نه‌ف و ورزشه‌ بو وهلاتی ننگلته‌را هاته فه‌گوه‌استن و بوو و ورزشه‌کا ملی، پاشی هاتیه دنه‌ف به‌رنامی یاریین ئولومپی دا کو ل سالا ۱۹۳۶ی ل به‌رلین ژ بو زه‌لامان نه‌ف یارییه هاتیه کرن و پاشی ل سالا ۱۹۴۸ی قاره‌مانیا ژنان ژێ ب قی یاریی هاتیه کرن. هه‌روسا و ورزشا کایاک ژێ هاتیه دنه‌ف یاریین ئولومپی دا و ل سالا ۱۹۲۴ی ئیکه‌تیا ده‌وله‌تی یا یاریا کانوی - کایاک هاتیه دانان.

جۆتیار و مار

وهرگيران ژانگليزس: عزت يوسف

ل زفستانهكا سر و سهقم. جۆتيارهكى مارهكى رهق و قهرسى ديت. گهلهك دلى وى ما پيقه و دلوقانى بى بر. مار ژ ئهردى راكر و دانا بهر سينگى خو. بهر بهره مار گهرم بوو و تين و رح هاتى و خو ژيك فهكيشا. ههروهكى راهاتن و فيربوونا ماري يا خوړسكى ئيكسهر ب جۆتيارى نهقام فهدا. جۆتيار بريندار بوو و كهته ويري و بوو ناله نالا وى و ل دوماهيك ههناسه دانا خو ل ئوفينا دا و كره ههوار: (ئهفه چ ب سهرى من هات! من ئهف دلوقانى و قهنجيه لى كرى و نهوى ژى خو لى ب سهرى من وهركرى. راسته رحم و قهنجى بو توخمين بى ودهفا و نهمهرد بهلايه).

زارۆكیڤن به هه ره مه نه نه

د لیلین كه مال

دیدار: په روین عه بد لعه زیز

د لیلین كه مال ناسناقی قاره مانیا هه ره بی یا یاریا شه ترنجی ب ده ست خو شه د نینیت

هه قالا مه (د لیلین) ژ دایکبوویا سالا (۱۹۹۷) ییه و ل پولا شه شی سهره تایی به ل قوتابخانا (شیلان) یا سهره تاییه و یاریزانا یانا (گاره) به یا یاریا شه ترنجی و ههروه سا یاریزانا ههلبزارتیی عیراقی به یا پیگه هشتیان، کو ل قی داویی بو نیکه م جار د دیروکا باژیری دهوکی دا، قی یاریزانی ناسناقی (قاره مانا وهلاتین عه ره بی) ب ده ست خو شه ئینایه. د قی دیداری دا نه م دی پتر به هه ره مه نه نه خو نیاسین.

* ل ده سپیکتی تو چه و فییری یاریا شه ترنجی بووی؟

- ل ژیی (۷) سالیی بابی من نه ز فییری یاریا شه ترنجی کرم، و تا نوکه نه ز یا به رده وامم، و شه تره نج یاریه کا خو شه و نه ز چه ز ژی دکم.

* کهنگی ته پشکداری د نیکه م قاره مانیی دا کریه؟

- ل سالا (۲۰۰۴) یی من پشکداری د قاره مانیا پاریزگه ها دهوکی یا کچان دا کر.

* ته پشكداری د چهند قاره‌مانیان دا كریه ل دهرقه‌ی عیراقی؟
- ل سالا (۲۰۰۶) قاره‌مانیا (وهلاتین عهره‌بی) بوو و من د وی قاره‌مانیی دا پلا (۴) ی ب
دهست خوڤه ئینا و پاشان من پشكداری د خوله‌كا خو به‌ره‌ه‌فكرنی دا كر بو قاره‌مانیا
(ئاسیا) ل وهلاتی (ئیماراتی).

* د قاره‌مانیا نه‌ف ساله دا، چه‌وا تو بوویه قاره‌مان؟
- من سهركه‌فتن ئینا و بزاف كر بگه‌همه فی ناسناقی و د یاریا دوماهیی دا هه‌فركا من
یاریزانه‌ك بوو ژ وهلاتی (سوریا)، به‌لی نه‌ز شیام سهربكه‌قم و من مه‌دالیا (زیپری) و
ناسناقی ده‌ولی (WFN) وهرگرت.

* پشتی فی سهركه‌فتنی ته چ هیفی هه‌یه؟
- من دقیت د قاره‌مانیا بهیت دا زی كو یا یاریزانین (۱۲) سالییه، دیسان بيمه قاره‌مان.

* تو چه‌وا یاریی دكه‌ی و كه‌نگی دزانی تو یا سهركه‌فتی؟
- ئیكه‌م جار نه‌ز سهربازا دلشینم، و ههر ده‌می كه‌له‌كا
من دهیته خوارن، نه‌ز دزانم كو پیچه‌ك یاری ب زه‌حمه‌ت
كه‌فت و به‌روفازی نه‌ز ناترسم.

* هیفیا ته یا پاشه‌روژی؟
- بيمه یاریزانه‌كا شه‌ترنجی یا نافدار ل جیهانی،
و د خواندنا خو دا بيمه نوژدار.

ماسک و میړکې ههژار

نڅیسین و وینه: شیرخان هزرخان

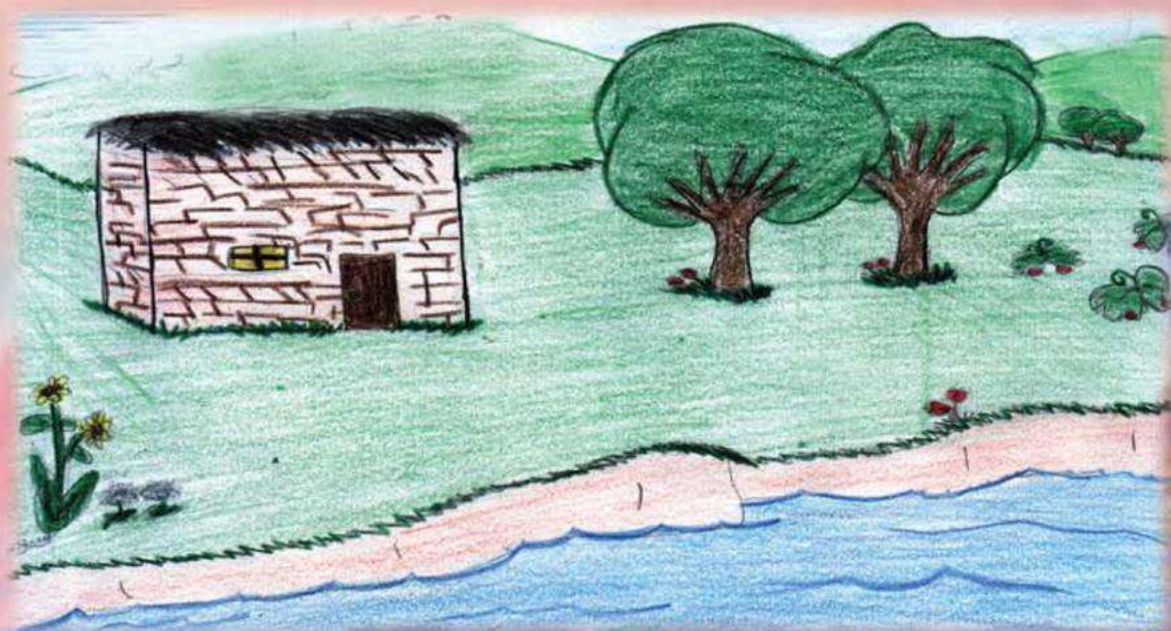
هه‌بوو نه‌بوو، چاره‌کې ل گونده‌کې کولکه‌کې بچووک لې هه‌بوو، میړکه‌ک و ژنکه‌ک تیښه دژیان. گه‌له‌ک د هه‌ژار بوون، ل بهر ته‌نشستا نه‌فی کولکې رووباره‌کې بچووک هه‌بوو. د نه‌فی رووباری دا ماسیه‌کا جوان هه‌بوو، نه‌ف میړکې هه‌ژار هه‌ر روژ چ ب دهستی وی که‌تبا، هه‌که ب خوه پاریه‌کې نانی ژی با ددا ماسیې.

روژه‌کې دیسان میړکې هه‌ژار دا چیت هنده‌کا نانی دته ماسیې، ماسیې گوتې: - من دیاریه‌ک ژ بو ته هه‌یه، خوه بگره، نه‌ز دی بو ته ژ بنی رووباری نینمه ده‌ری، دی گه‌له‌ک که‌یفا ته پی هیټ.

ماسی چوو د بنی رووباری دا و رسته‌کا در و مهرجانان ژ نافی نیناده‌ر و داف میړکې هه‌ژار و گوتې:

- دفتت نه‌فی باش بپاریزی، نه‌فه نیشانا دهوله‌مندی و به‌خته‌وه‌ریی یه. هه‌ر گافا نه‌و هندابوو، نه‌و ژی دی ل ته هندابن.

میړکې هه‌ژار گه‌له‌ک دهوله‌مندی بوو، ب نافوده‌نگ بوو، قه‌سره‌کا مه‌زن بو خوه و ژنکا خوه ئافاگر. به‌لی دزه‌کې ب نه‌فی دهوله‌مندیی زانی، زانی کو وی زه‌لامی رسته‌کا در و مهرجانان یا هه‌ی، رابوو خوه کره که‌سه‌کې ماقویل و چوو کوچکا میړکې، هه‌کو بوویه شه‌ف و خه‌لک چووینه‌فه، دزی گوت:

ئەز مېئانەم و ژ درەکا دوور ھاتمە، ئەگەر من خودان بکەن، دى ل نک ھەوھ مینەم.
 ئەوان ژى چھەک ژ بو مېئانی دانان و ھەمی نغستن، دزیکەر رابوو رستکا در و مەرجانان دزی
 و رھقی، بەلى ھەم خودانی مالی و ھەم ژى گوندی زوی پېجھەسیان و ب دوپف دزیکەری کەتن.
 چاخى دزیکەر گەھشتیہ رووباری، ماسی پېشیا وی گرت و سەری خوە ژ ئاقى ئینادەر و گوئی؛
 ئەوی رستکی بدەف من و تو بو خوە برەفە، چونکی ئەو دى ھەر تە گرن، باشترە رستک ف تە
 نەبیت. ئەگەر سوبەھی تو ھاتی دى رستکا تە دەمە ف تەفە.
 دزیکەری رستک بەردا د ئاقى دا و رھقی، بەلى گوندیان ئەو گرتن و پشٹی تشتەک فى نەگرتین
 بەردان.

رۆژا دى مېرکى ھەزار ھەکی ھەرچار د ژيانا خوە دا ب دەولەمەندی و ب ھەژاری و ب خەم و
 بەختەوہری، نانى ماسی ئینا. بەلى گەلەک خەم و پوسیدەیی ل سەر دیمى وی ھەبوو، دى
 ماسی ما پېفە دیسان رستکا در و مەرجانان دا مېرکی و گوئی؛ ئیدی ژ نوکە و پاشفە پتر
 چاقى خوە بدى و باشتر بپاریزە.

ئەو چوو و مېرکى دزیکەر ھات، بەلى نە ماسی و نە رستکا در و مەرجانان.

پېنوووسى و ژيبر

وهرگيران ب دهستكاريفه: چنار بناقى

پېنوووسهك ههبوو سهري وى ژيبرهك پيغه بوو.

ژيبرى گوته پېنوووسى: چهوانى ههفال؟

پېنوووسى ب تورهپيغه گوت: تو نه ههفالا منى!

ژيبر مهندههوش بوو و گوت: بوچى؟!

پېنوووسى گوت: چونكى من تو نهفتى!

ژيبرى ب عيجزيغه گوت: بوچى تو چهز ژ من ناكهى؟

پېنوووسى گوت: چونكى نهوا نهز دنقيسم، تو زى دبهى.

ژيبرى گوت: نهز ب تنى شاشيان زى دبهى.

پېنوووس عيجز بوو و گوتى: ما ته چ ژييه؟

ژيبرى ب جوانى بهرسف دا: نهز ژيبرم و نهفه كارى منه.

پېنوووسى گوت: نهفه نه چ كاره ته ههى!

ژيبر لى زهري و گوتى: كارى من يى ب مفايه، ودكى كارى ته.

پېنوووس پتر توره بوو و گوتى: تو يا شاشى و دفنبلندى.

ژيبرى ب مهندههوشيفه گوتى: بوچى؟!

پېنوووسى گوت: چونكى نهوى دنقيسيت باستره ژ نهوى زى دبهى.

ژيبرى گوت: ژيبرنا شاشيان و نقيسينا دروستيان ل نيك پلنه.

پېنوووسى هزارين خو كر، پاشى سهري خو بلند كر و گوت:

تو راست ديبرى ههفالا من.

ژيبر كهيفخوش بوو و گوت: هيشتا كهيفا ته ب من ناهيت؟

پېنوووسى ههست ب پهشيمانىي كر و گوت: نهز ژ وى توره نابم يى شاشييين من زى دبهى.

ژيبرى گوت: نهز تشتى دروست زى نابم.

پېنوووسى گوت: بهلى نهز دبينم روژ بو روژى تو يا بچويك دبهى.

ژيبرى گوت: نى ب ههر ژيبرنا شاشيهكى، نهز پارچهيهكى ژ لهشى خو دكهمه قوربان.

پېنوووسى ب عيجزيغه گوت: نهز ههست دكهم نهز زى روژ بو روژى يى كورتر لى دهيم.

ژيبرى دلەى دلى وى دا و گوتى: ههتا نهى قوربانىي نهدهين، نهى نهشپن مفاى بگههينينه كهسى.

پېنوووسى ب كهيفخوشيفه گوت: تو چهى يا بهركهفتى ههفالا من. چهى ناخفتنيى ته د جهى

خودانه.

ژيبر كهيفخوش بوو، و پېنوووس زى كهيفخوش بوو، و ههردو ههفالان ژيانهكا خوش بره سهري، بيى

كو ژيك دوير بكهفن.

سەد ھژمار

مىسىم عىمەت

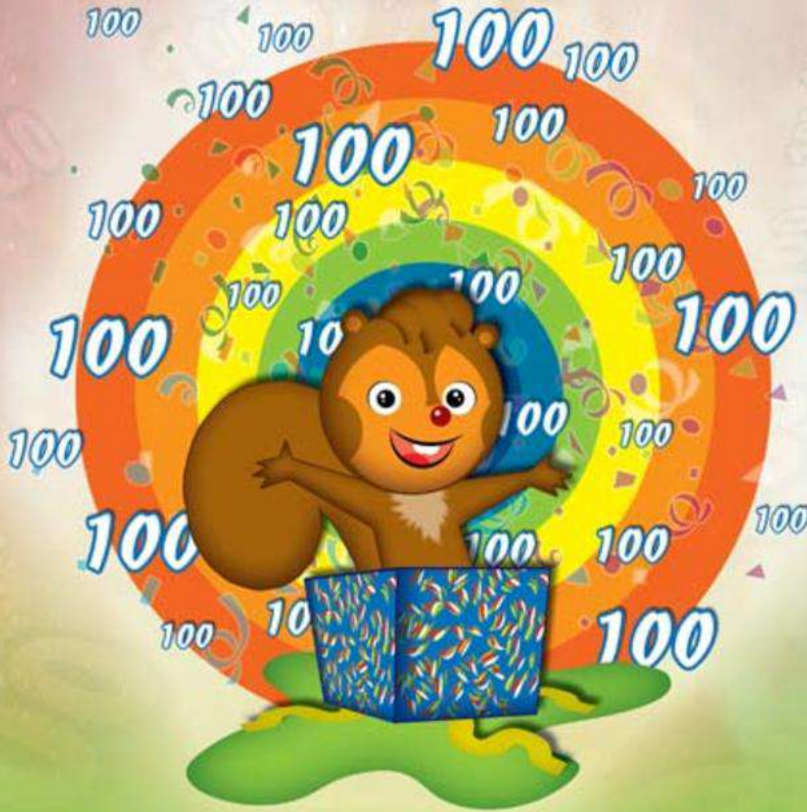
گەلى زارۇكان سەد ھژمار ژ من ھاتن وەشاندىن
سنوورپن رەوشەنپىرىپن من بۇ ھەوۋە بەزاندىن
بابەت و بەرھەمپن ھەوۋە ژ ھزرىپن ھەوۋە ستاندىن

* * *

دى بەردەوام ھپم بەر دەستپن ھەوۋە ھەرۋەھەر
دى بەرھەمى شىانپن ھەوۋە ھەر ئىنمە ل بەر
پشتەفانا وەمە و چ چار ژ ھەوۋە نامىنم قەدەر

* * *

گەلى زارۇكان ھەول دەدەم پتر بىمە گوڧارەكا رەنگىن
ب بابەت و چىرۇك و ھۆزانپن ھەوۋە پىن سەنگىن
ئەى چالاک و بەرھەمەندپن ب ھزرىپن خۇ زەنگىن.

كارىكاتىر

و. نا / كىكى محمد

- كورې من ناپليون د ژيې ته دا
يې ئيكي بوو لسهر قوتابخانا خو.
- باب ناپليون د ژيې ته دا ژى،
ئيمراتور بوو!!

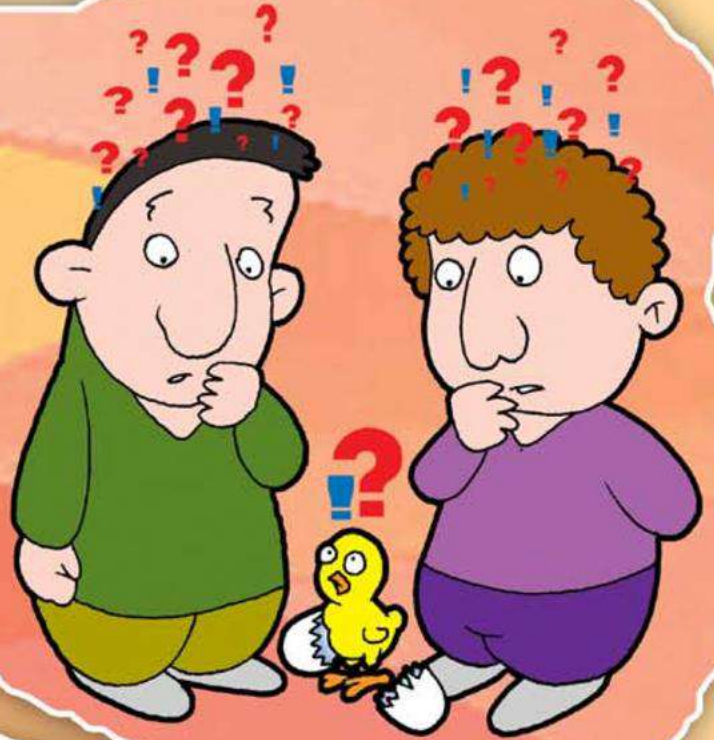
- تو بۇچى مۆتى لىبر
خۇدىكا رۇناهيى دخوى؟
- دا ههست پى بكم من
دو جارا يا خواری!!

كارىكاتىر

- ئەز يىن حىبەتى مە چەوا
چىچەلۆك ژ ھىكى دەر دكەفیت؟
- نە پا حىبەتیا من ئەوہ چەوا
چىچەلۆك جوویہ د ھىكى دا !!؟

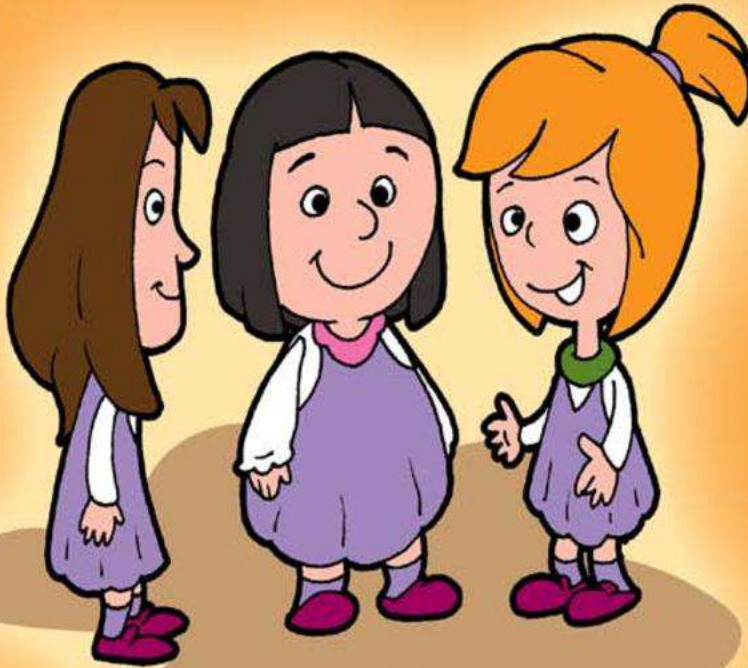
- ئەرى خەلك لسەر بانى
ھەيقى ھەنە ؟
- پا چەوا نینن ما تو نابینى
ب شەقى رۆن دكەت !!؟

بەرھەمىيە زارۇكانات

قوتابى ۋە قوتابىخانە

ئىپھار شىكەرى

دلىقېن ۋە ھېلىن دو قوتابى بوون ۋە ھەقائىن ئىك بوون، گەلەك خىمىر ۋە ئىسۇ دىكر. دەمى رۇزا ئىكى يا قوتابىخانى ئىكىدو دىتىن، گەلەك كەيفا وان ھات ۋە دگەل ئىك ناخىقتن. دلىقېننى گۆت ھېلىننى: تە ل بېھنقەدانا ھاقىننى چ كىر؟ ھېلىننى گۆت: من كۇقار دخواندن ۋە دەمى خۇ دگەل ھەقائان دىبۇراند. ھېلىننى گۆت دلىقېننى: باشە ھەقائا من، پا تە چ دىكر؟ دلىقېننى گۆت: ئەز چووبوومە گوندى ۋە من دگەل خىزاننا خۇ كەيف ۋە خۇشى كىر؟ دى دەمى دا ھەقائا وان شەقېن ھات ۋە زەنگلا پۇلى لىدا. ھەر ئىك چوو پۇلا خۇ ۋە ھەمى مامۇستا ھاتنە د پۇلاقە ۋە سالا نوى يا خواندننى ل ھەمى قوتابىيان پىرۇز كىر. دى دەمى دا ئەز ژ خەو رابووم، كو من دىت خەونە ۋە ئەز رابووم من كارى خۇ كىر ۋە ئەز چوومە قوتابىخاننى ۋە من ھەقائىن خۇ دىتن ۋە من خەونا خۇ بۇ گۆت.

سَقۇرە

سومەيە شېرزاد مستەفا

دى پىنووسى ھەلىنم
ھۆزانا پى قەھىنم

بۇ سَقۇرە دى ئىنم
ھەقالا لى جەمىنم

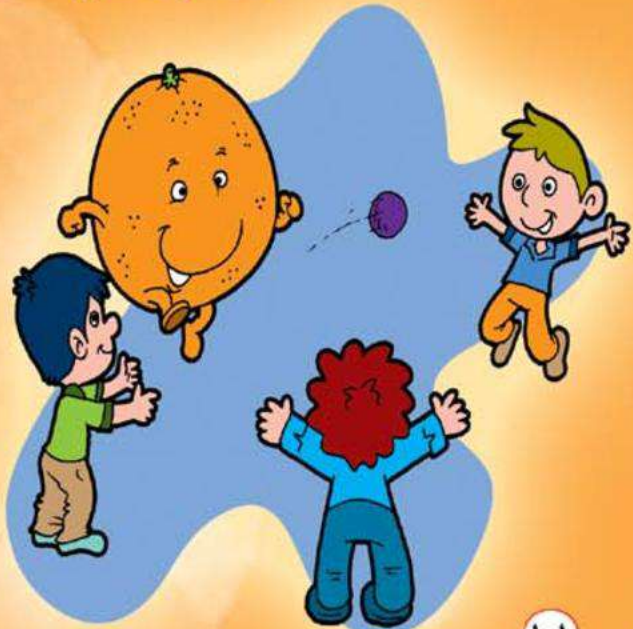
دى رەنگا دگەل بىكار ئىنم
سَقۇرە پى نەخشىنم

دى ھەر دگەل ۋە دا مىنم
ھەيىشانە دى دەرىنم.

پىرئەقال

كەشى ھەسەن

رۇژدەكى ھىندەك زارۇكان ل كۇلانى يارى دكرن
چافى زارۇكەكى ب پىرئەقالى كەت كو يا دكەتە
گرى ۋى كوركى گۇتى: تە خىرە تو ھوسا دكەيە
گرى؟ پىرئەقالى گۇتى: ھوین يى ياريا دگەل ئىك
دكەن و من ھەقال نىنن ياريا دگەل بىكەم.
كوركى گۇتى: تو بۇچى ناھىي دگەل مە ياريا
بىكەي؟ گەلەك كەيىفا پىرئەقالى ھات و گۇتى:
گەلەك كەيىفا من ھات و من زى دقئىت ياريا
دگەل ھەۋە بىكەم. ۋى كوركى دەستى پىرئەقالى
گرت و برە دناڧ ھەقالىن خۇ دا. ھەقالىن ۋى
پىكفە گۇتنى: ئەفە كىيە تە ئىنايە دەف مە؟
كوركى گۇتە وان ئەفە ھەقالەك دىيە بۇ مە ھات
و ئەۋ زى دى دگەل مە ياريا كەت. پىرئەقالى
دگەل وان يارى دكرن ھەتا بوو شەڧ.

حەفت نەپەنیین سەرکەفتنی

ئاکو عزیز ھەمد *

زاروکیڭ خۆشتقى..

ب نیرینی ل وان تشتین د ناف ئۇدا تە دا ھەین، تو دکاری حەفت نەپەنیین سەرکەفتنی قەببینی.

بەنمچ (سەقف) دبیژیتە تە: ھیقی و ئارمانج یا بەرز و بلندە.

دەمژمیر دبیژیتە تە: ھەر چرکەپەك ل ژيانا تە زۆر یا ب بەیە، پیدقیە مفای ژى وەرگى.

خۇدیک دبیژیتە تە: رەنگدەقە بەرى کاربەكى، ئانکو ھزر ل ئەنجامى کارى بکە بەرى ببیە خودان کریار.

پەنجەر دبیژیتە تە: بنیرە جیھانى، ئانکو یى قەکرى بە و ھەول بدە بو دەستقەئینانا زانیاریین زیدەتر.

سالنامە دبیژیتە تە: دگەل وەرار و گوھورینیین رۆژانە بە، ئانکو دگەل چاخى بە.

دەرگەھ دبیژیتە تە: ب ھیز و قەژەن و تیھنقە پالبدە و سەخمەراتى دەستقەئینانا ئارمانجین خو گاڤا پاقیژە.

*ریقەبەریا بەرودردا ھشیارکرنى ژ مەترسیین مینا دەزگایى گشتى کاروبارىن مینا ل ھەریما کوردستانى.

گیانہ وەر و دەنگوباسین سەیر

ئا: بابی نازدار

نراسیئر Tarsier

وہکی مہیموینکایہ، پہنجین وی دریزن و خوارنا وی کیز و میٹش و مار و بالننن بچوینکن. نیچیرفانہکی سٹک و زیرہکە، ب شەف دگەرییت و ل کیشوہری ناسیا و ئەوروپا و باشووری ئەمریکا دژیت.

سەن بیئر Sun Bear

ئەف گیانہ وەرە ژ جووری ہرچایہ و ل دارستانا ہیلا نافہراست و ژیریا روژھلاتا ناسیا دژیت.

ئەلیکا Alpaca

ئەف گیانہ وەرە وەکی (لاما) یە، لی ب کەلەخی ہندی بەرخانہ و ستویہکی دریز وەکی حیشتی یی پیقہ و گەلەک رەنگ ہەنە و سوودی ژ پویرتی وی دبینن .

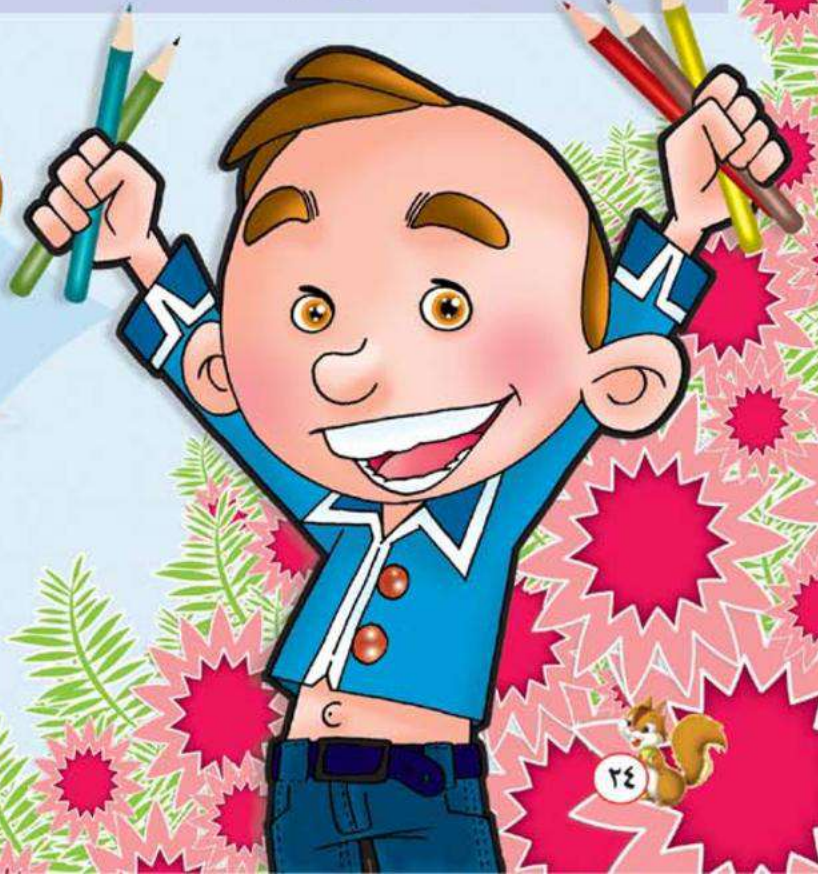

رہنگ بکہ

+

مڑویلاھی

نا : نھمہد بیری

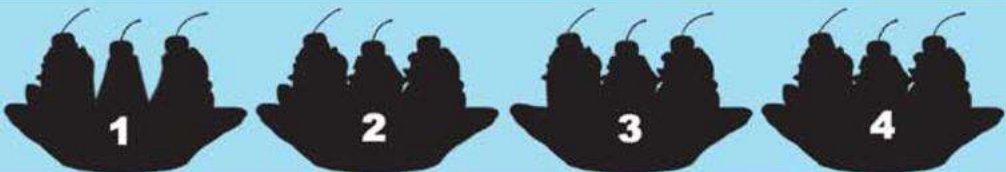

6
جوداش

شەش جوداھییان د ناڤهراشان دو وینەیان پەیدا بکە!

ژشان هەر چار سیبەران، ب تنخ ئیك د كەل
وینخ ل سەری د كونجیت. ئەو كیژك
سیبەرە؟

تابلويا من

ناو: هاوکار نورى

دى بېتە تابلويا من
دى دانينه ژورا من

گهلى زاروكين جوان
بى ماندى و بى راوستيان

دا بچينه فان جهان
دا چيگهين وينين جوان

ل دهشت و سهري چيان
جوانه سروشتى كوردستان.

ل سپيدهكا زورا جوان
بهري روژ بېته ميقان

نهز چوومه بانى ژورى
من ديت پشيكهك بوري

من گوټ پشى پشا من
وهره روينه ل دهف من

ها وهخته روژ بهه ليتن
دى ديمه نهك جوان بيتن

دیوارى مەزنى چینی

ئا. هیژا وەبەسى

- ★ ب زماڻى عەرەبى دبیژنى (صورالصین) و ب زماڻى ئنگلیزی (Great Wall) ئانکو دیوارى مەزن.
- ★ ئیکە ژ (۷) سەیر و سەمەریڻ جیھانى یە، کو دیوارەکی گەلەکی دریژه و دکەقیتە سنوریڻ باکور و باکورى روژئافایى وەلاتى (چینی) و ژ زەریا (هەدى) دەستپیدکەت هەتا دکەهیتە ئاسیا نافەراست.
- ★ بەرى (۱۰۰۰) سالان هاتیه ئافاکرن ل سەر دەمى شاهی چینی (نشونکیو تشانغو) بو پاراستنا وەلاتى چینی ژ هیرشین (مەغول و سەفەوی یان).
- ★ فرەهیا فی دیوارى نیزیکی (۷) مەترانە و بلنداهیا وی نافەرا (۴ هەتا ۱۲) مەترانە و دوورماندووری رویبەرى چینی هەمی یى قەگرتى.
- ★ ئەف دیوارە یى ژ تەقتى و بەرا هاتیه دروست کرن و روژانە پتر ژ (۲۰۰.۰۰۰) سى سەد هزار کریکارین زەلام پشکدارى د ئافاکرنا فی دیوارى دا کربوون.

بهريكانه؟

پرسیارین قی هژماری:

- (۱) نهو چیه کو چار پی ههنه، لی نهشیت بریقه بچیت؟
- (۲) نهو چیه کو شرینه و تام نینه، و یا گرانه لی کیش نینه؟

بهرسقا پرسیارین هژمارا بۆری:

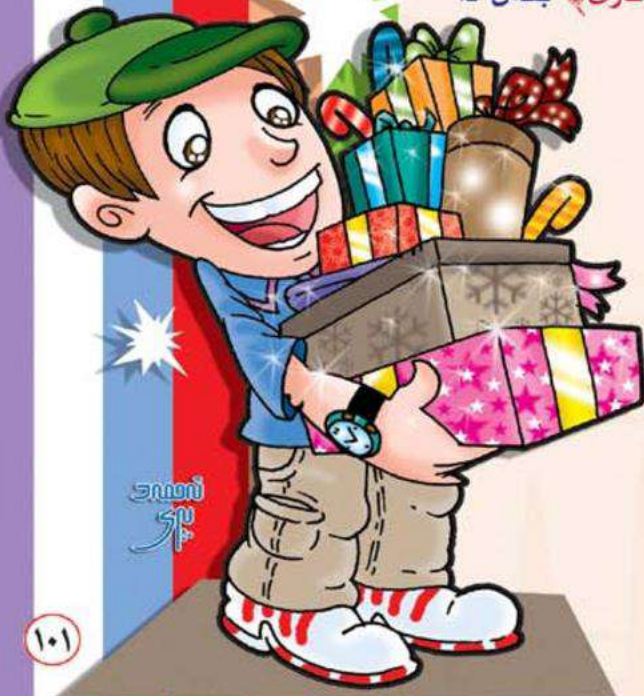
بهرسقا پرسیارا نیکی: ۱۹۸۴/۱۰/۲۲
بهرسقا پرسیارا دووی: نهسینا - ئوسلو - پاریس

پشتی گهلهك زاروكان بهرسقا پرسیارین مه داین و بهرسقین دروست هاتینه ههلبزارتن، و پشتی پشکی، خهلات بو فان زاروكان دهرکهفتن:

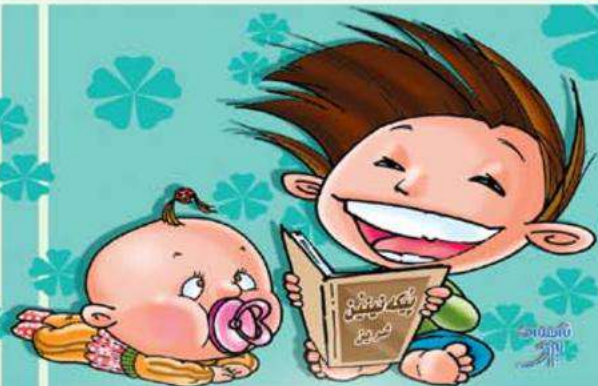
- (۱) نوژدار دیندار صالح
  - (۲) کوخان جهلال عهبدلرهحمان
  - (۳) محهمهد نیسماعیل حسین
- نه م پیروژباهیا فان ههفالان دکهین و هیقیه پشتی دهرکهفتنا کوخاری، سهرهدانا بارهگایی کوخارا سفوره ل ﴿تاخى رمزا، جادا شههیدین نیکی شواتی - ل تهنشت ریقهبهریا بهلافکرنا بهرههمین گازی﴾ بکهن دا خهلاتین خو وهربگرن.

تییینی:

داخواری ژ وان زاروكان دکهین یین پشکداریی د کوخارا سفوره دا دکهن، ههر بابتهکی بهنیرن نافی خو یی سيقولی ل سهر بنقیسن و دگهل دا وینهیهکی فریکهن.. ب تایبهت دهمی هوین پشکداریی د بهریکانی دا دکهن دا ژ مافی خو بی بههر نهبن.. دگهل سوپاسیان.

پیکه نین

بیللافا نیکی دریا، چوو دده پنیدوزی بو قهیدک
دا، بره دده نوزداری، گوتی: نوزدار کهنگی بیم
قهیدکین وی قهکهم.
سوزدار عهبدلستار

جارهکی زهلامهکی عهره ب چوو ژ دهرقهی وهلاتی،
زهلامهکی نهوروی تیله فزیونهک هافیت. زهلامی
عهره ب چوو و بلهز ئینا و بریی نهوروی دیشرا کره
غار، نهو زی ههر درهقی، هندی وهستیا گوته زهلامی
نهوروی ته چ ژ من دفتت تو بدویف من را دکهیه
غار؟ گوتی: ته جیهاز ژ بیر کر بوو.

زیمار محمد عبدالله

جارهکی کورکهکی گوته بابی خو تو ژ
نهژدهای دترسی؟ وی گوتی نهخیر. گوتی
باب پا تو ژ شهقا تاری دترسی؟ گوتی نهخیر.
کورکی گوت: باب تو گهلهکی زیرهکی بهس تو
ژ دایکا من دترسی.

زیمار زیباری

ماموستای پسیار ژ قوتابی کر و
گوتی: نهزمونین نهف ساله د جهوا
بوون؟ قوتابی گوت: ماموستا
پرسیار گهلهک ب سانههی بوون
بهلی بهرسف یا ب زهحمهت بوون.

کیکی

Kevî û xwandin

Nivîsîn: Dilman Elî Mihemed

Rojekê ji rojan deyka Keviyê ji mal çû. Berî biçît got: Kevî kiça min ez dê çime bazarî tu jî wanên xo bixwîne çunkî te subahî taqîkirin ya hey, Keviyê soz da deyka xo. Piştî bêhneka kurt, Keviyê got: Bêhna min teng bû di jor ve, ez dê rabim çime mala hevala xo ciwanê da biçîne baxçê yariyan, demê gehîştîye ber derê mala Ciwanê û dergeh qutay, deyka Ciwanê dergeh vekir, Keviyê gotê Ciwan li male? Deyka Ciwanê gotê: Belê keremke jor, Kevî çû jora Ciwanê, demê dîtî ya wanên xo dixwînît gelek tûre bû û got: Eve çiyê Ciwan ma dê herro xwînîn? Ciwanê got: Divêt bixwînîn da li qutabxanê biser bikevîn. Keviyê got: Were da biçîne baxçê yariyan paşî ev şeve bo xo bixwîne! Ciwanê got: Ez wanên xo nahêlim, heke te divêt tu here, ez nahêm. Kevî bi xem ve çû mal, piştî demekê kêm çû wanên xo xwandin û zanî xeletî kir û soza deyka xo bi cih ne îna. Hevala wê Ciwanê di pencerê ra berê xo dayê gelek keyfxoş bû. Êdî Kevî bû kiçeka zîreka baş û guhdar.

بشکوژین سفقوره

هه‌دار نه‌وزه‌ت یاسین

عه‌لی عه‌بدلعه‌زیز سالج

نوژدار نزار یه‌حیا

رویدا صادق رهمه‌زان

عائشه عه‌بدوللا خه‌لیل

که‌فی سادق تاهر

خالد رهمه‌زان سه‌دیق

سویار سه‌ردار ئیسماعیل

فینا سه‌دیق عه‌لی

نارین ئادهم رهمه‌زان

سوزان مراد محسن

سیزار جه‌بار تاهر

ره‌یان ئادهم رهمه‌زان

ده‌ریا فه‌ره‌اد

نه‌حمه‌د عه‌بدلعه‌زیز سالج

به‌روار جه‌بار مه‌حموود

Hijmar 101
Çirya duwê
2007

Sivore

میریا بچویک و جویچک

و. ژ. عەرەبى و سیناریو: دیرین محەمەد

چیرۆک: تەلال حەسەن

ئەف دندکا
جەهى چەندا
مەزنە!

جويچكى ئەو
ميرى ديت، و
دادا ب رهخ
قه، و گوٽى:

ناخ ئەز وهستيام،
كا دا پيچەكى
بيھنا خۆ
قەدەم.

میریا
بچویک
راوہستیا،
و دندکا
جەهى دانا
عەردى، و
گوٽ:

ئینا جويچكى وەسا خۆ بۆ میرى دياركر كو
يا خەمگینە، و گوٽى:

کورى منى بچويك
يى برسى يە، و من
چ نه ديتى يە ئەز
وى بى ھاویش كەم.

میریا بچويك گرئى و گوٽ:

بەلى، دى گەلەك
كەيفا دەيكا من
بى ھيت.

چوچيكي كره كەنى، و گوٽى:

سۆپاس بۆ تە
خوشتقىن من، من
يارى ب تە دكرن، دى
دندكا جەھى خۆ
راكە، و دى دگەل تە
ھيم تا د گەھيە مال.

بيھنەكى میرى بيدهنگ ما، پاشى ئەو دندكا
جەھى پالدا بەر جويچكى، و گوٽى:

چ نينه، خەما
نەخۆ، ئەقى
دندكى بۆ ببە،
بەلكى پيچەكى
برسا وى كيم
كەت.